

Polskie gospodarstwa rolne w warunkach kryzysu

Wojciech Józwiak
Marek Zieliński

Zakład Ekonomiki Gospodarstw Rolnych
IERiGŻ-PIB

25 listopada 2009 roku

Liczba gospodarstw z produkcją rolniczą w 2007 roku, ogółem z tego o wielkości:	tys.	%
	2391,0	100,0
• do 8 ESU	2145,7	89,8
• 8 – 16 ESU	146,3	6,1
• 16 i więcej ESU	99,0	4,1

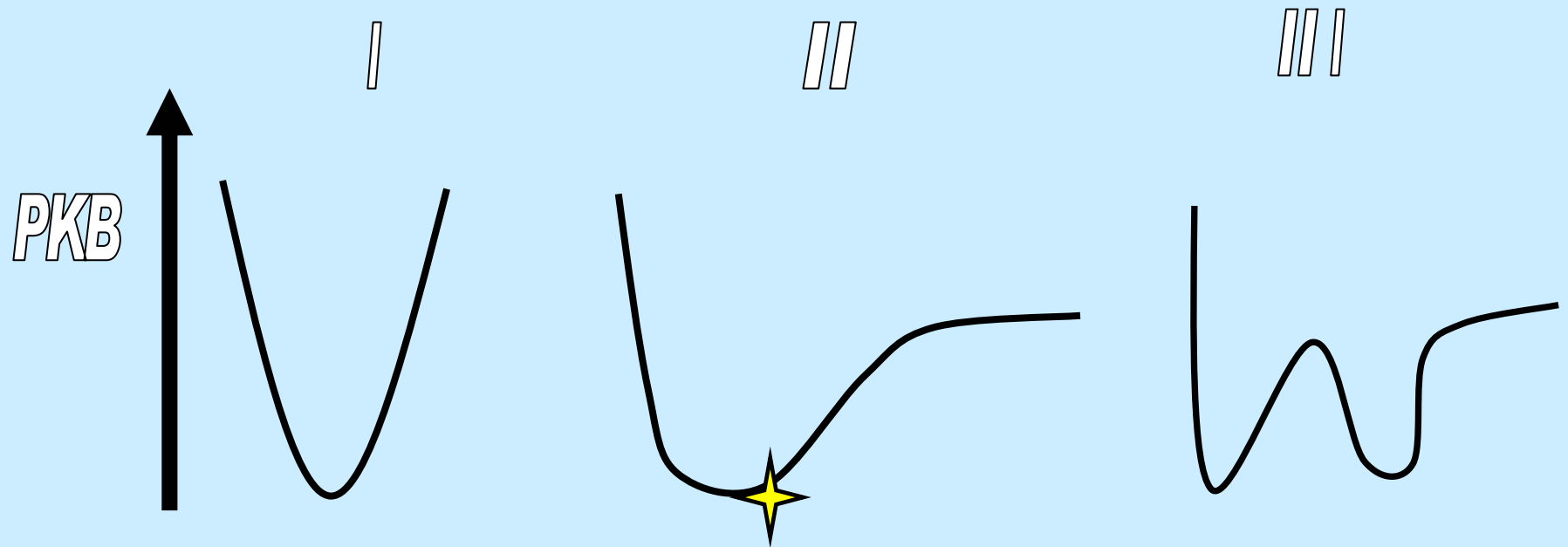
W 2004 roku dochody polskich gospodarstw rolnych wzrosły około dwukrotnie w stosunku do okresu poprzedniego, ale w następnych latach ceny produktów rolniczych rosły wolniej niż ceny środków produkcji kupowanych przez rolników.

W latach 2005-2007 polskie gospodarstwa:

- o wielkości do 8 ESU cechowała podparytetowa „opłata pracy własnej” i ujemna reprodukcja majątku trwałego**
- o wielkości 8-16 ESU miały zbliżoną do parytetowej „opłatę pracy własnej” i prostą reprodukcję majątku trwałego**
- o wielkości 16 i więcej ESU wyróżniała ponadparytetowa „opłata pracy własnej” i rozszerzona reprodukcja majątku trwałego; dostarczają one na rynek 43% wartości krajowej produkcji rolniczej i konkurują z powodzeniem z gospodarstwami z innych krajów UE**

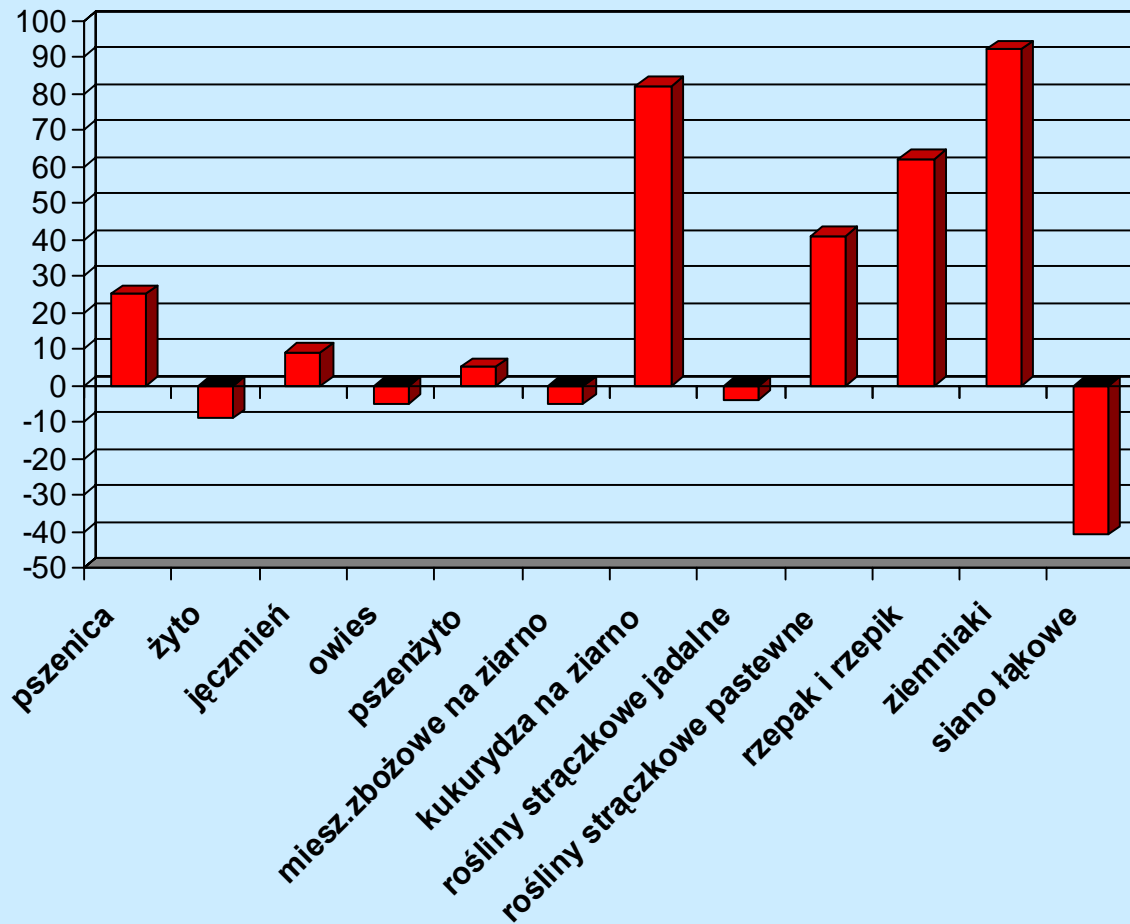
Pod koniec 2008 roku objawił się kryzys. Jaka będzie w związku z tym kondycja polskich gospodarstw w perspektywie 2013 roku, kiedy najprawdopodobniej przestaniemy odczuwać skutki obecnego światowego kryzysu gospodarczego?

Możliwe scenariusze wychodzenia ze światowego kryzysu gospodarczego – najbardziej prawdopodobny scenariusz II

Projekcję sytuacji gospodarstw w 2013 roku sporządzono z użyciem metody modelowej.

Założenia przyjęte do modeli; Średnio roczne zmiany plonów roślin uprawnych w kg (lata 1994-2007)

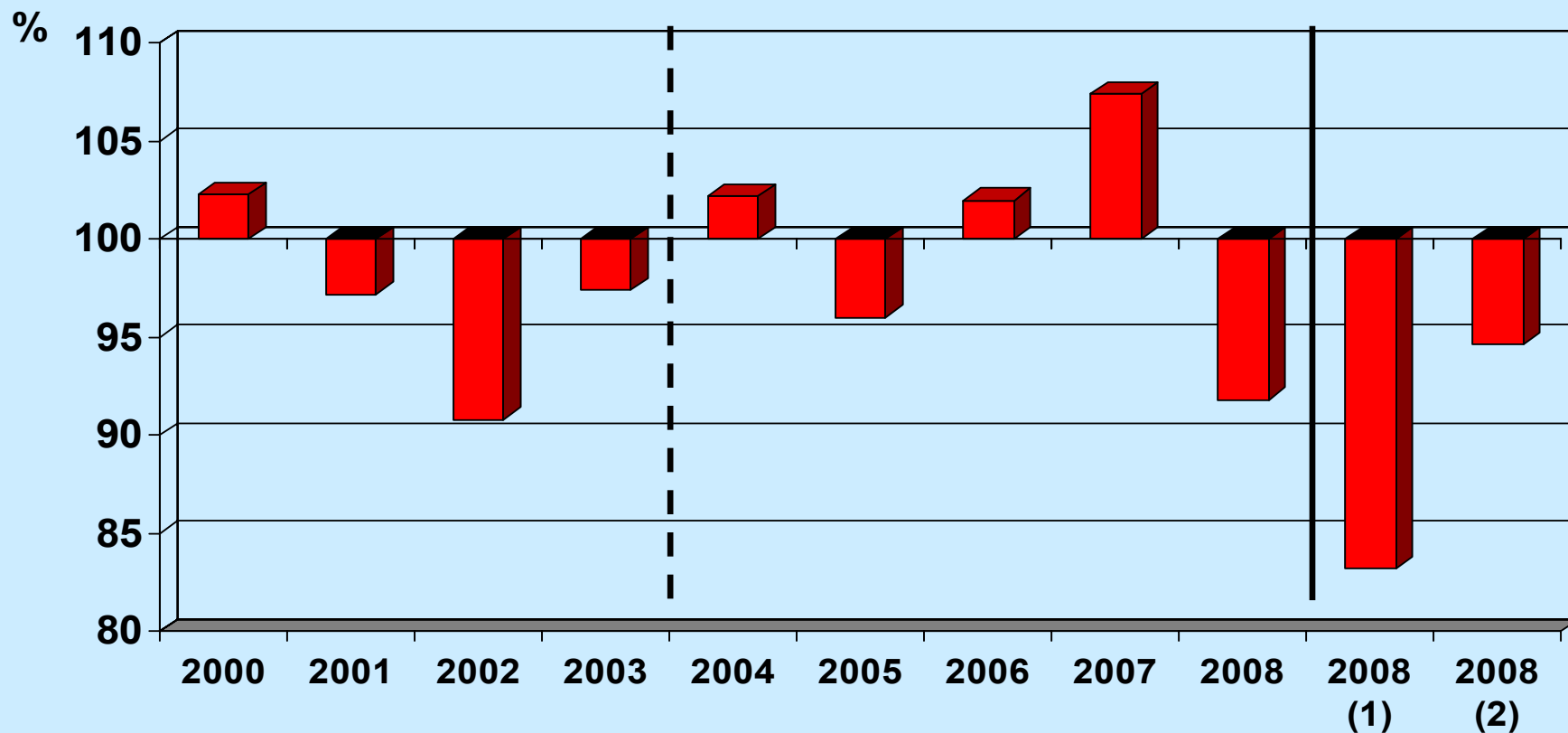

Założenia przyjęte do modeli;

Obszar użytków rolnych, a tempo przyrostu wydajności mleka od 1 krowy
(lata 1997- 2007)

Obszar użytków (ha)	Średnie roczne tempo przyrostu wydajności (l/szt.)
5-10	1
10-20	63
20-50	90
50 i więcej	163

Wskaźnik nożyc cen (relacja przyrostu cen produktów rolnych sprzedawanych do przyrostu cen towarów i usług kupowanych przez gospodarstwa indywidualne na cele bieżącej produkcji i inwestycji) w latach 2000-2008

(1) gdy rok 2000=100

(2) gdy rok 2004=100

Maksymalizowano dochód modelowych gospodarstw biorąc pod uwagę:

- kwoty nadwyżek bezpośrednich,
- wszelkie rodzaje dopłat dla gospodarstw,
- obszar i strukturę posiadanych oraz dzierzawionych przez gospodarstwo gruntów,
- liczbę stanowisk dla zwierząt w budynku inwentarskim,
- zasoby pracy w poszczególnych okresach agrotechnicznych,
- możliwości zatrudnienia pracy najemnej,
- konieczność zapewnienia co najmniej minimalnego poziomu nawożenia organicznego i zbilansowania zużycia oraz produkcji słomy,
- ograniczenia agrotechniczne

Dochód z modelowanego gospodarstwa policzono jako różnicę między sumą nadwyżek bezpośrednich uzyskanych z rozwiązania optymalnego i kosztów stałych.

Dochody i wszelkie pozycje kosztów i przychodów w roku wyjściowym i docelowym liczone w cenach nominalnych.

Przed sporządzeniem projekcji poddano weryfikacji sporządzone modele gospodarstw na podstawie danych z okresu wyjściowego. Obliczone dochody były większe o 5,3-8,4% od dochodów rzeczywistych modelowanych gospodarstw. Modelowane gospodarstwa dysponowały więc rezerwami, których wykorzystanie pozwoliłoby poprawić efekty ekonomiczne. Prawdziwość tego spostrzeżenia potwierdzają wyniki innych badań. Po zweryfikowaniu modele wykorzystano do sporządzenia rachunków optymalizacyjnych w dwóch okresach – wyjściowym (średnie z lat 2004-2006) i docelowym (średnie z lat 2012-2014)

Projekcja I

Dotyczy gospodarstwa osoby fizycznej, o nie wyspecjalizowanej produkcji, z glebami o jakości nieco gorszej niż średnie i wielkości 8-16 ESU (22,4 ha użytków rolnych).

Ustalono, że w docelowym roku nastąpi spadek dochodu rolniczego brutto o 5057 zł., tj. o 15,5% w stosunku do kwoty z okresu wyjściowego. Jeśli rodzina producenta rolnego przeznaczy w roku docelowym na swe utrzymanie część dochodu gospodarstwa równą opłacie parytetowej¹, to pozostałe środki (pozostała część dochodu powiększona o amortyzację) wystarczą na odtworzenie tylko około 33% zużywających się corocznie środków trwałych (szybko postępująca deprecjacja majątku trwałego). Prosta reprodukcję tego majątku zapewni dopiero obniżenie kwoty dochodów przeznaczonych na utrzymanie rodziny do poziomu ok. 66% docelowej opłaty parytetowej.

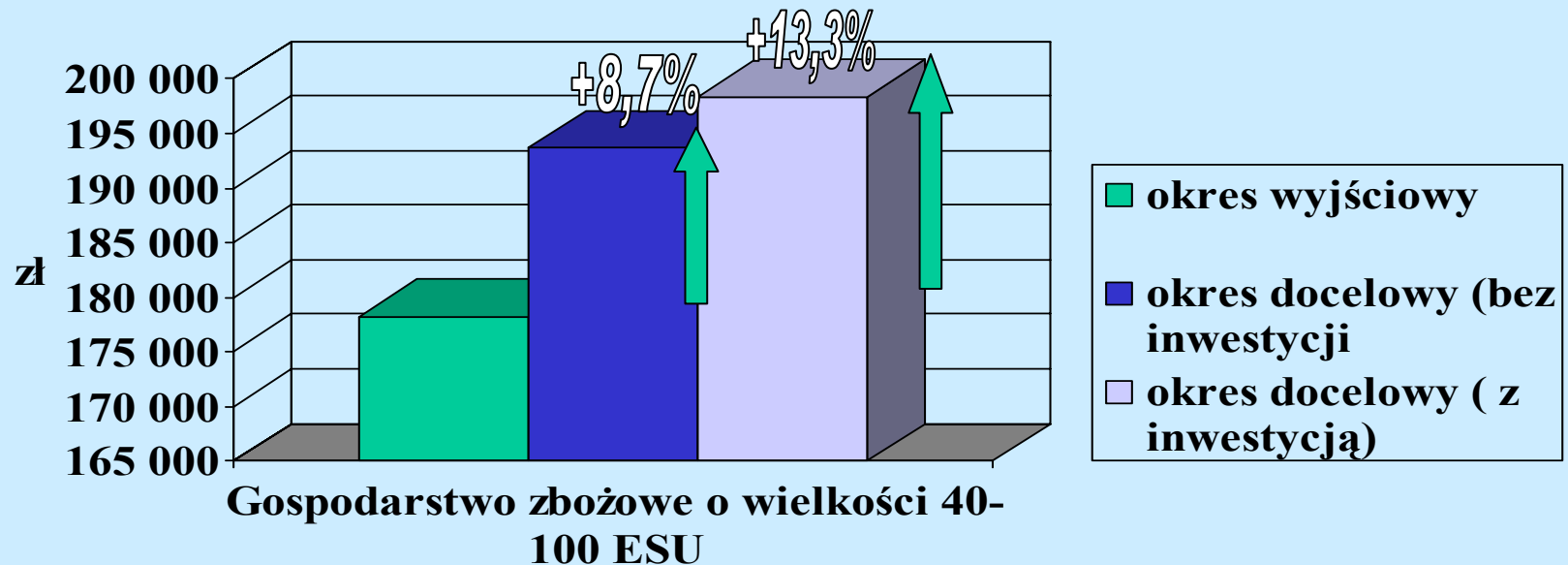
1) W pracy zbiorowej pod red. A.Skarżyńskiej pt. „Wyniki ekonomiczne produktów rolniczych w 2006 roku” podano, że opłata parytetowa w 2006 roku wynosiła 9,02 zł na 1 godz., a według GUS średnie miesięczne wynagrodzenia w gospodarce narodowej wzrosły w latach 2006-2008 o 18,9%. Jeśli dodatkowo przyjąć, że z uwagi na kryzys płace nominalne będą rosnać w tempie 1% rocznie, to w 2013 roku opłata parytetowa wyniesie 11,72 zł za 1 godz.

Można na tej modelowej podstawie wnosić, że charakteryzowane gospodarstwo znajdzie się w perspektywie najbliższych 4-5 lat w równie niekorzystnej sytuacji jak obecnie małe towarowe gospodarstwa (o wielkości 2-4 i 4-8 ESU). Typowe towarowe gospodarstwo rolne o wielkości 8-16 ESU straci wtedy status średniego gospodarstwa towarowego, a zyska status małego gospodarstwa towarowego.

Projekcja II

Dotyczy gospodarstwa osoby fizycznej, z glebami dobrej jakości, specjalizującego się w uprawie zbóż i wielkości 40-100 ESU (206,5 ha użytków rolnych)

Dochód brutto gospodarstwa w okresie wyjściowym i docelowym

Racjonalne decyzje inwestycyjne mogą zatem poprawić sytuację ekonomiczną dużego gospodarstwa rolnego nawet w warunkach kryzysu ekonomicznego.

Powyższe ustalenia wskazują , że w latach 2009-2013 nasili się zjawisko polaryzacji polskich gospodarstw. Wzrośnie liczebnie grupa gospodarstw towarowych, które nie zapewniają swym posiadaczom znośnych dochodów i środków co najmniej na prostą reprodukcję majątku trwałego. Umacniać się natomiast będzie ciągle jeszcze mało liczna w Polsce grupa gospodarstw rozwojowych, które są w stanie konkurować z gospodarstwami innych krajów unijnych

Dziękuję za uwagę